

Н. Я. КЛИМУК, Н. О. КРАВЕЦЬ

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України, м. Тернопіль, Україна

Мета: з'ясування впливу військових дій на страхові послуги.

Матеріали і методи. Матеріалами для дослідження слугували наукові статті українських і закордонних вчених, дані сайтів страхових компаній. Також застосовані методи структурування, аналізу та узагальнення інформації.

Результати. Ключовим нововведенням нинішнього етапу діяльності страхових компаній України стало те, що якщо, як правило, воєнні дії виступають підставою для відмови в страхуванні, то після 24 лютого 2022 р. більша частина страхових компаній ухвалила рішення проводити виплати у випадку одержання ушкоджень у результаті військових дій (йдеться щодо цивільних осіб). Водночас неодмінним пунктом виступає застереження щодо того, що прийняття рішення стосовно покриття приймається за кожним випадком індивідуально із врахуванням усіх обставин.

На сьогодні, наприкінці другого року повномасштабної війни РФ проти України, практично всі головні гравці українського страхового ринку створили продукти, які передбачають страхування громадян та майна від воєнних ризиків. Такі страховки представлені у найбільших компаній – «Княжа VIG», ІНГО, «Універсальна», СГ ТАС, «Метлайф», ARX, ВУСО, «Арсенал Страхування» тощо. Але варто зазначити, що такі страхові поліси мають безліч обмежень. Практично для всіх компаній винятком є регіони, в яких безпосередньо відбуваються бойові дії – для них страховки не оформлюються. Хоча, для прикладу, компанією ARX пропонується програма «Бронезахист», котра працює без географічних обмежень по країні, та для учасників бойових дій така страховка не є доступною.

Незважаючи на те, що за нинішнього етапу велика кількість компаній надає послуги страхування від воєнних ризиків, страхування військовослужбовців, із травня 2023 р., здійснює тільки СК «TAS-Life», хоча має значення, залежно від того, чи знаходиться військовослужбовець у зоні підвищеної небезпеки на момент настання страхового випадку, чи ні.

Висновок. Таким чином, із початком повномасштабного вторгнення РФ на територію України, українські страхові компанії відгукнулися на запит громадян та бізнесу, у зв'язку з чим цими компаніями було розроблено нові продукти, котрі страхують здоров'я, життя, рухоме і нерухоме майно від ризиків, які пов'язані якраз із воєнними діями, але страхування військовослужбовців здійснює тільки СК «TAS-Life».

КЛЮЧОВІ СЛОВА: страхування; страхова компанія; військові дії; військовослужбовці; цивільні особи.

Страхування військовослужбовців є актуальною та важливою темою в сучасному світі, особливо в Україні, в умовах війни Росії проти України. Ця стаття розглядає значення та актуальність страхування для військовослужбовців, а також розглядає різні аспекти страхування для військовослужбовців України, причому роблячи паралелі з військовослужбовцями США. Крім того, стаття надає інформацію про ключові фактори, які слід враховувати при виборі страхового покриття для військовослужбовців. Акцент робиться на важливості забезпечення фінансового захисту для військових та їхніх сімей в умовах зростаючих воєнних загроз.

Бойові дії, які продовжуються на території України, спричиняють великі руйнування і наносять шкоду як майну, так й інфраструктурі, викликаючи кризові явища в економіці. За таких умов зрозумілим виступає прагнення юридичних і фізичних

осіб передбачити й уникнути ймовірних збитків, викликаних зовнішніми обставинами, до котрих належить війна [1]. До загальноприйнятих методів зниження ризиків, як правило, належить їх страхування.

Мета роботи: з'ясування впливу військових дій на страхові послуги.

Матеріали і методи. Матеріалами для дослідження слугували наукові статті українських та закордонних вчених, дані сайтів страхових компаній. У процесі виконання цього дослідження застосовано методи структурування, аналізу й узагальнення інформації.

Результати дослідження та їх обговорення. В Україні сталася особлива ситуація через розпочату Росією повномасштабну війну у лютому 2022 р. У відповідь на запити громадян і підприємців компанії, що працюють на внутрішньому ринку, розробили нові види страхових продуктів, спрямо-

вані на захист життя, здоров'я, рухомого та нерухомого майна від ризиків, пов'язаних із воєнними подіями.

Військовослужбовці – це ті, хто стоїть на передньому краї в обороні нашої країни. Вони часто стикаються з небезпеками та ризиками, пов'язаними з воєнними конфліктами та військовими операціями. Такі ситуації можуть призвести до травм, втрати життя або інших негативних наслідків. Тому актуальність страхування військовослужбовців стає надзвичайно важливою. Це дає їм і їхнім родинам впевненість у тому, що в разі нещасного випадку або травми вони матимуть фінансовий захист.

Страхові компанії розробляють спеціальні продукти, спрямовані на покриття воєнних ризиків, що дозволяє військовослужбовцям та їхнім сім'ям бути покритими в таких складних ситуаціях. Зокрема, страхування може включати покриття витрат на лікування, втрату життя, інвалідність та інші важливі аспекти. Це допомагає військовослужбовцям зосередитися на своїх обов'язках, знаючи, що їхні родини та фінансові інтереси захищені.

До прикладу, страхування американських військових реалізується через конкретні страхові програми, які були прийняті Конгресом США з 1919 р. і до сьогодні. У цих програмах страхування військовослужбовців не є обов'язковим і може бути здійснене через приватні страхові компанії. Військовослужбовці вносять щомісячний страховий внесок, який автоматично знімається з їхнього доходу та перераховується на рахунок страхової компанії.

Особисте страхування військовослужбовців у США передбачає класичний підхід. Військовослужбовець може застрахувати своє життя на певну суму, купивши страховий поліс у приватній страховій компанії шляхом укладення договору страхування. У цьому випадку сам військовослужбовець обирає осіб, які отримують виплату в разі його смерті, та оплачує вартість даного страхового поліса. Зазвичай максимальна сума страхового покриття на випадок смерті військовослужбовця становить від 10 до 50 тис. доларів [2].

Страхування здоров'я військовослужбовців реалізується через програму "CHAMPUS" (The Civilian Health and Medical Program of the Uniformed Services). Аналогічну форму страхування осіб, що перебувають на службі у Збройних силах, можна знайти у Франції, Німеччині та Великобританії. Ця програма надає можливість членам сімей військовослужбовців, ветеранам Збройних сил і членам їхніх сімей оплачувати значну частину вартості медичних послуг, які вони отримують у цивільних лікувальних закладах, на умовах контракту з Департаментом оборони. Щорічно програмі "CHAMPUS" виділяється до 2,5 млрд доларів із бюджету Департаменту оборони та Адміністрації у

справах ветеранів. Ці кошти додаються до фінансування інших програм медичного та соціального забезпечення для цієї категорії населення [2].

Варто відзначити, що в Україні включення воєнних ризиків у страховий поліс можливе тільки для тилових регіонів, оскільки складно передбачити можливість страхових виплат тим, хто знаходиться надто близько до лінії фронту, де щодня діє ворожа артилерія та проводяться обстріли, зокрема ракетами та безпілотниками. Страхові компанії можуть аналізувати лише статистику, що стосується обстрілів тилових регіонів.

Починаючи з травня 2023 р., можливо страхувати від наслідків нещасних випадків не тільки цивільних осіб, але і військовослужбовців. Проте важливим фактором для покриття страхових ризиків є перебування військовослужбовця в зоні підвищеної небезпеки на момент страхового випадку. Якщо зона перебування військовослужбовця охоплює всю Україну, за винятком територій бойових дій або тимчасово окупованих рф, то всі страхові ризики покриваються, включаючи нещасні випадки, в межах страхової суми 100 тис. гривень.

Виняток становить лише ризик «Втрата життя», який обмежений лімітом 100 тис. гривень. Військовослужбовці можуть вибирати серед таких програм страхування: «ТАС-Інвест», «ТАС-Інвест Валютний», «ТАС-Пенсія», «ТАС-Лайф», «Формула здоров'я», «ТАС-Юніор» (за винятком опції звільнення від сплати внесків та сирітства). Додаткові ризики за програмами «ТАС-Лайф» та «Формула здоров'я» можуть бути обрані лише для нещасних випадків зі страховими сумами до 100 тис. гривень [1, 3, 4].

У випадку, коли військовослужбовець перебуває на територіях із бойовими діями або тимчасово окупованими рф, покривається лише страховий ризик «Дожиття», і внески за ризиком «Втрата життя» повертаються. Всі інші страхові ризики не покриваються ні за якої обставини. Важливо зауважити, що TAS-Life – єдина компанія, про яку нам вдалося дізнатися у зв'язку зі страхуванням військовослужбовців [5].

Так, страхування військовослужбовців вимагає специфічних підходів та страхових продуктів, оскільки їхні ризики відрізняються від цивільних осіб. Зона перебування військовослужбовця визначає обсяг страхового покриття, що включає різні страхові ризики, такі як «Дожиття» та «Втрата життя». Для військовослужбовців існують різні програми страхування, включаючи програми з накопичувальними та пенсійними складовими, що допомагають забезпечити фінансовий захист для них та їхніх сімей [1].

Важливим аспектом є також можливість повернення сплачених внесків у разі страхового випадку. Незважаючи на обмеження та особливості

страхування військовослужбовців, ця сфера залишається актуальною та важливою для забезпечення фінансового захисту цієї категорії населення. Розвиток спеціалізованих страхових продуктів та програм для військових є необхідним завданням для страхових компаній, оскільки це дозволить забезпечити їхню фінансову стабільність і сприяти соціальному захисту військовослужбовців та їхніх родин [6].

Отже, зростаюча загроза для здоров'я військовослужбовців вимагає від держави прийняття адекватних заходів, які б збільшили захист цієї категорії громадян. Ці заходи мають бути не лише на словах, але й базуватися на дієвих механізмах для їх практичної реалізації. У розвинених країнах така позиція держави є ключовим критерієм у системі соціального захисту військовослужбовців, особливо щодо їхнього життя та здоров'я. В Україні система соціального захисту військовослужбовців є складною та включає різні компоненти, одним із яких є система страхування. Результати функціонування цієї системи, безсумнівно, мають позитивний вплив на забезпечення соціального захисту цієї категорії населення.

Висновки

В умовах воєнного стану, оголошеного в Україні у лютому 2022 р., страхова індустрія зіткнулася з безпрецедентними викликами, які вимагають швидкої адаптації та інновацій. Війна приносить нові ризики і загрози, що потребує розробки страхових продуктів, які б відповідали специфічним потребам клієнтів в умовах нестабільності та високих ризиків. Страхові компанії повинні бути гнучкими для забезпечення ефективного захисту як для цивільних осіб, так і для військових, включаю-

чи страхування від травм, втрати життя та ризиків, пов'язаних із пошкодженням майна.

В Україні страхування воєнних ризиків наразі можливе лише для тилових регіонів. Це обумовлено труднощами в оцінці ризиків і можливості страхових виплат для осіб, що перебувають у зонах активних бойових дій. З травня 2023 р. стало можливим страхування військовослужбовців від наслідків нещасних випадків, але важливо враховувати їхню зону перебування. Поліси для військових забезпечують покриття до 100 тис. гривень, але з обмеженнями, зокрема для територій, де відбуваються бойові дії, або тимчасово окупованих зон, покриття обмежене лише ризиком «Дожиття». На сьогодні є тільки одна компанія, СК «TAS-Life», що спеціалізується на страхуванні військових, тоді як інші компанії, такі як «Княжа Vienna Insurance Group», ІНГО, «Універсальна» та інші, пропонують продукти для цивільних осіб, але з обмеженнями на суми покриття та географічні зони. Це підкреслює необхідність подальшого розвитку спеціалізованих страхових програм, які б відповідали специфічним умовам воєнного стану й забезпечували комплексний захист для всіх осіб, що постраждали від війни.

Перспективою подальших досліджень може виступати здійснення аналізу головних ризиків, які здійснюють вплив на здоров'я населення України, дослідження динаміки і сучасного стану зарубіжного ринку медичного страхування, до того ж з'ясування особливостей медичного страхування за умов війни. Ґрунтуючись на аналізі рівня ризиків населення України на сучасному етапі, можливо обґрунтувати організаційні й економічні засади впровадження нових послуг страхування.

Список літератури

1. Антонів Р. Страхування під час війни. Що змінюється у страхуванні з введенням воєнного стану? / Р. Антонів // Економічна правда. – 2022. – 14 квіт. – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/14/685760/>.
2. Бронезахист – страхування від нещасних випадків та наслідків війни // СК «ARX». – 2022. – 25 серп. – Режим доступу : <https://arx.com.ua/blog/services/ronezakhyst-strakhuvannia-vid-neshchasnykh-vypadkiv-ta-naslidkiv-viiny>.
3. Сайт страхової групи ТАС. – Режим доступу : <https://hotline.finance.ua/accidents>.
4. Слепцова Л. Застраховатися від ризиків війни вже можна. Але страховки обмежені за сумами виплат та місцезнаходженням застрахованого / Л. Слепцова // Mind. – 2022. – 12 груд. – Режим доступу : <https://mind.ua/publications/20250600-zastrahuvatisya-vid-rizikiv-vijni-vzhe-mozhna-ale-strahovki-obmezheni-za-sumami-viplat-ta-misc-eznahodzhe>.
5. Страхування військових від TAS Life // TAS-Life. – 2023. – 5 трав. – Режим доступу : <https://taslife.com.ua/blog/strahuvannya-vijskovykh-vid-tas-life>.
6. Як відшкодувати збитки за КАСКО в умовах війни // СК «Арсенал Страхування». – 2022. – 27 жовт. – Режим доступу : <https://arsenal-ic.ua/blog/Yak-vidshkoduvati-zbitki-za-KASKO-v-umovah-vijni>.

References

1. Antoniv, R. (2022). Strakhuvannya pid chas viyny. Shcho zminuyetsya u strakhuvanni z vvedennyam voyennoho stanu? [Insurance during the war. What changes in insurance with the introduction of martial law?]. *Ekonomichna pravda – Economic truth*. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/14/685760/> [in Ukrainian].
2. (2022). Bronzakhyst – strakhuvannya vid neshchasnykh vyypadkiv ta naslidkiv viyny [Armor protection – insurance against accidents and consequences of war]. *SC “ARX”*. Retrieved from: <https://arx.com.ua/blog/services/ronezakhyst-strakhuvannia-vid-neshchasnykh-vypadkiv-ta-naslidkiv-viiny> [in Ukrainian].

3. (2023). *Sayt strakhovoyi hrupy TAS [TAS insurance group website]*. Retrieved from: <https://hotline.finance.ua/accidents> [in Ukrainian].
4. Sleptsova, L. (2022). *Zastrakhuvatisya vid ryzykiv viyny vzhe mozhna. Ale strakhovky obmezheni za sumamy vyplat ta mistseznakhodzhennyam zastrakhovanoho [It is already possible to insure against the risks of war. But insurances are limited by the amount of payments and the location of the insured]*. *Mind*. Retrieved from: <https://mind.ua/publications/20250600-zastrakhuvatisya-vid-rizykiv-vijni-vzhe-mozhna-ale-strahovki-obmezheni-za-sumami-viplat-ta-misc-eznahodzhe> [in Ukrainian].
5. (2023). *Strakhuvannya viyskovykh vid TAS Life [Military insurance from TAS Life. TAS-Life]*. Retrieved from: <https://taslife.com.ua/blog/strakhuvannya-vijskovykh-vid-tas-life> [in Ukrainian].
6. (2022). *Yak vidshkoduvaty zbytky za KASKO v umovakh viyny [How to compensate for CASCO losses in wartime conditions]*. *SC "Arsenal Insurance"*. Retrieved from: <https://arsenal-ic.ua/blog/Yak-vidshkoduvati-zbitki-za-KASKO-v-umovah-vijni> [in Ukrainian].

FEATURES OF THE PROVISION OF INSURANCE SERVICES UNDER THE CONDITIONS OF MARTIAL STATE

N. Ya. Klymuk, N. O. Kravets

Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University of the Ministry of Health of Ukraine, Ternopil, Ukraine

Purpose: to find out the impact of military operations on insurance services.

Materials and Methods. Scientific articles by Ukrainian and international scientists, data from the websites of insurance companies served as research materials. The methods of structuring, analysis and generalization of information were used in the process of this research.

Results. The key innovation of the current stage of activity of Ukrainian insurance companies is that, while military operations are usually the basis for denial of insurance, after February 24, 2022, most insurance companies decided to pay out in case of injuries as a result of military operations (this applies to civilians). At the same time, an indispensable clause is a warning that the decision on coverage is made on a case-by-case basis, taking into account all circumstances.

As of today, at the end of the second year of Russia's full-scale war against Ukraine, almost all major players in the Ukrainian insurance market have created products that provide insurance for individuals and property against war risks. Such insurance is offered by the largest companies - Knyazhaya VIG, INGO, Universalna, SG TAS, Metlife, ARX, VUSO, Arsenal Insurance, etc. However, it is worth noting that such insurance policies have many limitations. For almost all companies, the exception is the regions where military operations are taking place – no insurance is issued for them. Although, for example, ARX offers the "Armor Protection" program, which operates without geographical restrictions across the country, such insurance is not available for combatants.

Despite the fact that at the current stage a large number of companies provide insurance against war risks, only TAS-Life Insurance Company provides insurance for military personnel since May 2023, although it depends on whether the military personnel is in a high-risk area at the time of the insured event or not.

Conclusion. Thus, since the beginning of the full-scale invasion of Ukraine by the Russian Federation, Ukrainian insurance companies have responded to the request of citizens and businesses, and therefore, these companies have developed new products that insure health, life, movable and immovable property against risks associated with military operations, but only TAS-Life Insurance Company provides insurance for military personnel.

KEY WORDS: **insurance; insurance company; military operations; military personnel; civilians.**

Рукопис надійшов до редакції 04.09.2024.

Відомості про авторів:

Климук Наталія Ярославівна – кандидатка технічних наук, доцентка кафедри медичної інформатики Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України; ORCID <https://orcid.org/0000-0002-0081-2514>.

Кравець Наталія Орестівна – кандидатка технічних наук, доцентка кафедри медичної інформатики Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України; ORCID <https://orcid.org/0000-0002-6728-8518>.

Електронна адреса для листування: klymukn@tdmu.edu.ua